

LITERKA

Informační zpravodaj Památníku písemnictví na Moravě

Květen/2024

Milí čtenáři Literky, sezona v Rajhradě je již v plném proudu. Pokud bychom hledali „zprávu měsíce“, mohlo by jí být to, že v polovině května byla v Památníku otevřena již avizovaná výstava výtvarných prací Petra Dillingera. Impulzů k jejímu uspořádání bylo hned několik. Předně tento autor spojil svá neaktivnější tvůrčí léta s Brnem, kde působil od roku 1927 jako jeden z prvních pedagogů na nově zřízené Škole uměleckých řemesel (založena byla v roce 1924) a podílel se na zdejším kulturním životě. Druhým důvodem byla okolnost významné sbírkové akvizice, kterou Památník písemnictví v loňském roce získal a jež se přelévá i do současného roku (více o tom vypovídá samostatný článek květnové Literky). Posledním a nejvíce vnějším je životopisné datum – v letošním roce si připomínáme 70 let od autorova úmrtí. Když to shrneme: od okamžiku, kdy Dillingerova výtvarná díla překročila práh Památníku, bylo zřejmé, že si tento poklad nemůžeme nechat pro sebe. O brzkém termínu výstavy pak rozhodl zmíněný faktor životopisného data. Jádro výstavy tvoří výběr z několika tisíc položek, které Dillingerův fond zahrnuje. Výstava je koncipována jako co nejvíce reprezentativní průřez Dillingerovou tvorbou – vedle grafik jsou zde prezentovány i málo známé či zcela neznámé kresby a kresebné návrhy ke grafikám, stejně jako olejomalby, které laskavě zapůjčila autorova rodina. Volnou tvorbu doplňují ukázky zakázkových děl, například exlibris, knižních ilustrací či návrhů diplomů. Přijďte se podívat, stojí to za to!

Krásné podletí Vám přeje Jiří David

VERŠE MĚSÍCE KVĚTNA

Martin Švanda

***

pletený jelen opustil tvůj svetr
a sešel ze schodů do kuchyně

aby mi řekl, že už tady nejsi
a že v ložnici zbyl

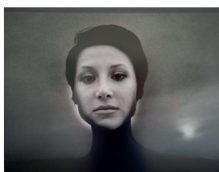
jenom ten svetr
se zasněženým lesem na posteli

VÝSTAVA PETRA DILLINGERA

Petr Dillinger (1899–1954) představuje v dějinách českého meziválečného a poválečného umění již etablovanou veličinu, avšak jak ukazuje pohled do jeho z větší části neznámé výtvarné pozůstalosti, nelze jej považovat za autora bezesbytku objeveného. Pocházel z Českého Dubu, rodina se však brzy přestěhovala do Prahy. V roce 1916 zde Dillinger začal navštěvovat Uměleckoprůmyslovou školu, kde se stal žákem malířů Josefa Schussera a Františka Kysely. UPŠ tehdy ještě neměla status vysoké školy (ten získala až roku 1946), vysokoškolské umělecké vzdělání tak Petr Dillinger nabyl až studiem na Akademii v letech 1919–1923. Na sklonku studií stihl absolvovat ještě krátký pobyt u Františka Kupky v Paříži. Výtvarnou technikou, v níž se Petr Dillinger nejvíce zabydlel, byla grafika. V tomto ohledu zůstal věrný svému učiteli z Akademie Maxi Švabinskému – a také v tíhnutí k realistické formě výtvarného sdělení. Stal se členem Sdružení českých umělců grafiků Hollar, s nímž se účastnil řady skupinových výstav, a to i zahraničních. V roce 1928 nastoupil jako vedoucí ateliéru grafiky na brněnskou Školu uměleckých řemesel (založena roku 1924). V první polovině 20. let dominují v Dillingerově tvorbě dřevoryty, lepty a litografie, v nichž se věnoval tématům otevřené krajiny a do ní zasažených motivů tradiční lidské práce: praní prádla, plavení koní, práce na poli či v zahradě. Na sklonku dekády dochází u Petra Dillingera k pozvolné proměně a individualizaci výtvarného výrazu. Vedle grafiky se začíná více věnovat také malířství, jednotlivé motivy nezřídka „migrují“ mezi různými technikami od kresby přes grafiku k malbě. Autor nachází svůj jasně rozpoznatelný styl spočívající v subtilních, částečně abstrahovaných postavách a v krajinách městské periferie. Mimořádně četného zobrazení se od Dillingera dostalo městu Brnu a jeho okolí, typické jsou například grafické ilustrace k reflexivní publikaci *Duše Brna* od Arna Nováka, která vyšla roku 1932. V roce 1945 Petr Dillinger odešel do Prahy jako pedagog Státní grafické školy a intenzivně se věnoval zakázkové tvorbě, především knižním ilustracím a užité grafice. Jeho intenzivní pracovní nasazení přerušilo nečekané úmrtí ve věku nedožitých padesáti pěti let. (jd)

EPOS 1967–1980

V měsíci červnu otevřeme v Památníku další dvě výtvarné výstavy. První z nich nás přenese do 70. let 20. století, a to prostřednictvím fotografií brněnské skupiny EPOS, která vznikla na jaře roku 1967. Tvoří ji fotografové Jiří Horák, Rostislav Košťál, František Maršálek a Petr Sikula. Autoři se zpočátku věnovali

dokumentárním fotografiím s náměty ze všedního života či krajiny. K většímu sjednocení stylu skupiny došlo na počátku 70. let, kdy se důraz jednotlivých tvůrců přeorientoval na komponované scény. Tvorba skupiny Epos tak bývá někdy označována jako „nová vlna aranžované fotografie“, kdy autoři pracují na principu inscenace reality v plenéru. Na snímcích se objevuje velkoměstské prostředí nebo průmyslové stavby, často v kontrastu s okolní přírodou, popřípadě s jednou nebo více postavami v pohybu. Výstava zcela záměrně neodděluje tvorbu jednotlivých autorů, ale jejich fotografie, stejně jako atmosféra a inspirace, se prolínají. Celistvý dojem z tvorby EPOSu umocňuje i kurátorský přístup autora výstavy Ludvíka Pečínky, který akcentuje komunikaci obrazem a naopak záměrně potlačuje psané sdělení. Shody a rozdíly v tvorbě jednotlivých fotografů tak může každý divák-vnímatel rekonstruovat po svém. Vernisáž proběhne 13. června v 17:30, výstava bude poté otevřena do 29. září. (jd)

DESÁTÁ MÚZA. RENESANČNÍ BÁSNÍŘKA WESTONIA

Komentované prohlídky

5. června, 6. června, 18. září, 9. října v 15 hod.

Přednášky

6. června v 16 hod.

Jiří Barthold Pontanus z Breitenberka. Portrét humanistického básníka, historika a ochránce Westonie

Přednášející: Mgr. Jana Kolářová, Ph.D. (Katedra bohemistiky, Univerzita Palackého Olomouc)

18. září v 16 hod.

Alchymista Edward Kelley a Westonia

Přednášející: Mgr. Jiří Šlajsna (Oblastní muzeum a galerie v Mostě)

9. října v 16 hod.

Rožmburský fraucimor

Přednášející: Mgr. Milena Hajná, Ph.D., M.A. (NPÚ České Budějovice)

3 OTÁZKY PRO LIBORA KALINU

Působil jste ve vedení Památníku bezmála deset let, jak se pod Vaším vedením proměnil a jak ta léta hodnotíte?

Deset let je v paměťové instituci oka-mžikem. Pro literární muzeum, co začalo psát svou vlastní historii v roce 2005, to zatím tak docela neplatí. Snažil jsem se navázat na nakažlivý entuziasmus svého předchůdce Vojena Drlíka, vývoj a proměny proto představují nedílnou součást současného Památníku. Literatura je zkrátka život. A naším úkolem je resuscitovat tu minulou, pokud má stále co říci. Za správný krok považuji otevírání magie knih předškolákům, aby dostali jakous-takous možnost čelit tolik nakažlivé nemoci nečtenářství, až bezpečně ovládnou písmenka. Případné účtování právě uzavírané etapy ale raději nechám na návštěvnicích, sebehodnocení obvykle zavání.

Život po ukončení stálého zaměstnání bývá časem plněných snů a po léta odkládaných aktivit. Smíme nahlédnout do toho, co plánujete?

Rád bych se ještě aktivněji než dosud podíval za hranice všedních dnů, předpokládám i částečné a střídme oživení publicistických aktivit. Nechci vyhrožovat, nicméně recenzi výstavy jsem naposledy sepsal v rámci školního zadání...

Co byste Památníku popřál do dalších let?

Muzea se dnes doslova perou o své místo na kypícím trhu volnočasových aktivit. Aby měla úspěch, potřebují nabízet kvalitu a dávat o sobě dostatečně vědět. Památníku bych proto rád popřál sílu kolektivu, spjatou s výše připomenutým nadšením pro společnou věc. A také dostatek prostředků na pokračující modernizaci expozic, další hodnotné a objevené výstavy i nezbytnou širší propagaci.

PaedDr. Libor Kalina, redaktor, novinář, v letech 2013–2022 vedoucí Památníku písemnictví na Moravě. Jako kurátor nebo spoluautor se podílel na přípravě výstav Vítězslav Nezval, Host do domu, Josef Kainar, Časopisy pro děti, Skácelové – ke kořenům, Novátor Ladislav Novák ad.

KAŠPÁRKOVA HERNA

Kašpárkova herna, ve které probíhají nejen edukační programy pro mateřské školy a první stupeň základní školy, je volně přístupná také návštěvníkům. Především rodičům s dětmi, kteří chtějí navštívit naše muzeum. Herna nabízí spoustu interaktivních činností a nově na děti čekají divadelní kamarádi Kašpárka. K dispozici je loutkové, maňáskové nebo stínové divadlo. Divadlo a loutky jsou od nepaměti důležitou součástí dětského světa a fantazie. V herně si děti mohou vymyslet vlastní příběh a zahrát si ho. Nebo se mohou inspirovat příběhy Kašpárka z knihy *Putování s Kašpárkem*. Dále na ně čeká relaxační čtenářský koutek se spoustou pohádkových knih a příběhů. (Iž)

HLEDÁME POSILU DO KNIHOVNY!

V průběhu května nás zastihla zpráva, že zaměstnanecké řady Památníku opustí kolegyně knihovnice Michaela Macíková, která k nám nastoupila na podzim minulého roku jako záskok za Nikol Šišovou, jež se aktuálně věnuje mateřským radostem a povinnostem. Za krátkou dobu stihla Míša vykonat v Památníku mnoho dobré práce, za niž jí moc děkujeme a přejeme mnoho štěstí a úspěchů na další cestě. Jak ale dosvědčuje obrázek Míšina stolu, který nebylo třeba nijak zvlášť aranžovat, akutně potřebujeme novou knihovnici či nového knihovníka. Jedná se o středoškolskou pracovní pozici, přičemž náplní práce je primárně péče o muzejní knihovnu: především katalogizace přírůstků, agenda výpůjček, revize fondu a starost o depozitář. Také bychom byli rádi, aby byla nová posila komunikativní a měla kladný vztah k dětem či k mládeži – důležitou součástí knihovnické práce je u nás lektorování edukačního programu Příběh knihy zaměřeného na knihy a čtenářství, který je školami velmi žádaný. Velkou výhodou je pak schopnost či ochota naučit se pracovat s grafickým programem na tvorbu jednoduchých propagačních materiálů nebo se věnovat správě sociálních sítí. Veškeré podrobnosti stran přihlášky naleznete na www.muzeumbrenska.cz v sekci Volná místa. (jd)

DÍLO PETRA DILLINGERA V NAŠICH SBÍRKÁCH

Menší akvizicí se do Památníku písemnictví na Moravě dostalo (již v roce 2010) z tvorby malíře a grafika Petra Dillingera několik drobných sbírkových předmětů v podobě knižních značek, novoročenek, grafik a doprovodných tisků. K velké akvizici rodina Dillingerových přistoupila v loňském roce a naše sbírkové fondy se obohatily o více jak tisíc kreseb a drobných grafik. V letošním roce pokračujeme v dalším zpracovávání fondu s možností přijmutí více jak dvou tisíc kusů originálních kreseb, exlibris, knižních ilustrací, užitkové grafiky – návrhů diplomů, poštovních známek,

kalendářů, plakátů, pohlednic či osobní dokumentace. Rádi bychom také sbírku obohatili ještě o akvarely a větší grafiky.

V grafice, která se prolínala s tvorbou ilustrační, převažovala technika dřevorytu a litografie, stylově má tvorba Petra Dillingera linie empírové jednoduchosti, čistoty a semknutosti. Z nejvýznačnějších děl můžeme uvést soubor deseti linorytů s námětem žen, také soubor šesti litografií s motivy Dolních Kounic a také Malostranské zahrady (vše 40. léta 20. století). Dále cyklus šesti suchých jehel s vánočními náměty, Cestou za domovem a další.

V roce 1940 vytvořil dřevorytné ilustrace k bibliofilskému vydání *Babičky* Boženy Němcové a o rok později ilustroval též román *Don Quijote*, který však knižně nevyšel. Nechybějí ani ilustrace *Malostranských povídek* a *Pražských obrázků* od Jana Nerudy, rozsáhlá je pak ilustrační tvorba tvořená pro dětské čtenáře (A. Jirásek, E. Holan, H. Malířová, J. Pilař, S. Čech). Celkově se podílel autorsky na více jak devadesáti titulech pro velké i malé čtenáře. Zajímavostí je, že v roce 1939 obdržel od Spolku českých bibliofilů čestné uznání za knihu A. Heyduka *Cigánské melodie*. V kresbě převažují náměty jihomoravské krajiny, Prahy a okolí (soubor kreseb pro kalendář). Tvořbě exlibris se věnoval od roku 1922 do roku 1954 a podle soupisu jich vytvořil více jak dvě stě. Náměty exlibris jsou převážně symbolické (od jednoduchých písmových, přes složitější s knihami a ženskými postavami až po krajinné motivy). Početná je též jeho tvorba novoročenek a užitkové grafiky. Například navrhl československé známky z roku 1950 pro Mezinárodní sdružení zaměstnanců pošt, telegrafů, telefonu a rádia v Berlíně. Jeho rozsáhlá grafická tvorba zahrnuje na tři sta šedesát dřevorytů, dvě stě třicet leptů, suchých jehel a akvatint a na dvě stě litografií. Také vytvořil na tři sta šedesát rozměrných olejových pláten.

Veliké poděkování patří rodině Dillingerových za jejich velkolepý dar, za ochotu a vstřícnost při zpracovávání dané mnohatisícové akvizice.

(mš)

MB Muzeum Brněnska
Památník písemnictví
na Moravě

jihomoravský kraj

Literka,
Informační zpravodaj Památníku písemnictví na Moravě
Klášteř 1, 664 61 Rajhrad, e-mail: literka@mbrn.cz
Odpovědný redaktor: Jiří David
Texty: Jiří David, Miroslava Šudomová,
Andrea Procházková, Lenka Žaliová
Vychází jedenáctkrát ročně, č. 5, ročník 18
Muzeum Brněnska, příspěvková organizace, IČ: 00089257